

Anonieme getuigen : Van Mechelen e.a. vs Nederland, EHRM 23 april 1997

Citation for published version (APA):

Spronken, T. (1997). Anonieme getuigen : Van Mechelen e.a. vs Nederland, EHRM 23 april 1997. *Delikt en Delinkwent*, 27(7), 703-706.

Document status and date:

Published: 01/01/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Anonieme getuigen: Van Mechelen e.a. vs Nederland, EHRM 23 april 1997

Acht jaar na de Kostovski-zaak is Nederland in de zaak van Van Mechelen e.a. door het EHRM wederom veroordeeld in verband met de gebruikmaking van anonieme getuigen in het strafproces. Voor velen was dit enigszins verassend na de Doorson-zaak, waarin het EHRM het gebruik van anonieme getuigenverklaringen voor het bewijs niet in strijd achtte met art. 6 EVRM. De Van Mechelen-zaak is inmiddels door B.E.P. Myjer besproken in het NJB 1997, p. 883-889, A. van Hoorn en H. Nijboer, p. 892-893 en T.Schalken en K. Roze-mond, p. 894-895, en nogmaals in NJB door T. Spronken, p. 1128-1130 en B.E.P. Myjer, p. 1130-1131 en in het Advocatenblad 1997 door D. Garé en T. Spronken, p. 545-550. De integrale uitspraak staat op internet: <http://www.dhcour.coe.fr/eng/vanmeche.html>.

Het Van Mechelen-arrest is van belang a) voor de positie van politie-agenten als getuigen, b) voor de wijze van horen van een bedreigde getuige door de rechter-commissaris

ex art. 226a e.v. Sv en c) voor de waarde van het anonieme bewijsmateriaal in de bewijsconstructie.

Ad a. Het EHRM is van mening dat politieagenten, die i.c. anoniem hadden getuigd, gelet op hun beroep en verbondenheid met de opsporende instanties slechts in zeer uitzonderlijke gevallen als anonieme getuigen kunnen optreden. De ernst van het feit of het opsporingsbelang bij het behoud van inzetbaarheid van agenten kunnen anonimiteit op zichzelf niet rechtvaardigen.

Ad b. Volgens vaste jurisprudentie van het EHRM moeten getuigenverklaringen weliswaar in beginsel ter zitting worden afgelegd, maar is een niet ter zitting afgelegde verklaring toelaatbaar voor het bewijs als de verdediging in de gelegenheid is geweest in enig stadium van het geding de getuige te ondervragen. Aan de Wet getuigenbescherming (art. 226a-226f Sv) ligt het uitgangspunt ten grondslag dat de rechter-commissaris zo nodig het gebrek aan effectieve toetsing door de verdediging van een anonieme getuigenverklaring moet compenseren. Op grond van art. 226d Sv kan de rechter-commissaris bepalen dat de verdediging het verhoor van de anonieme getuige niet mag bijwonen. Vragen kunnen in dat geval door middel van telecommunicatie of schriftelijk worden gesteld. In de Van Mechelen-zaak, waar de verdediging door middel van telecommunicatie vragen heeft kunnen stellen, wordt het uitgangspunt van rechterlijke compensatie op losse schroeven gezet nu het EHRM in § 62 overweegt:

'It is true - as noted by the Government and the Commission (see paragraph 48 above) - that the anonymous

police officers were interrogated before an investigating judge, who had himself ascertained their identity and had, in a very detailed official report of his findings, stated his opinion on their reliability and credibility as well as their reasons for remaining anonymous.

However these measures cannot be considered a proper substitute for the possibility of the defence to question the witnesses in their presence *and make their own judgment* (curs. red.) as to their demeanour and reliability. It thus cannot be said that the handicaps under which the defence laboured were counterbalanced by the above procedures'.

Uit deze overweging kan worden afgeleid dat in ieder geval de raadsman het verhoor van de anonieme getuige moet kunnen bijwonen.

Ad c. Ook voor de bewijsconstructie heeft onderhavig arrest consequenties. Volgens art. 344a Sv kan het bewijs dat de verdachte het telasteggelegde feit heeft begaan niet uitsluitend worden aangenomen op grond van verklaringen van bedreigde getuigen of schriftelijke bescheiden houdende verklaringen van personen wier identiteit niet blijkt. Uit de wetsgeschiedenis van de Wet getuigenbescherming blijkt dat het andere bewijs echter niet substantieel van aard hoeft te zijn (MvT, TK 1991-1992, 22 483 nr. 3, p. 35; MvA, TK 1992-1993, 22 483, nr. 6, p. 17-18). Op zichzelf is bijvoorbeeld een medische vaststelling dat een verkrachting heeft plaatsgevonden en een anonieme getuigenverklaring waarin de dader wordt aangewezen, mits de procedure van 226a e.v. Sv is gevolgd, voldoende om tot een bewezenverklaring te komen.

Het EHRM laat er in deze uitspraak geen twijfel over bestaan dat ten aanzien van het bewijs van daderchap - in enge betekenis, namelijk heeft deze verdachte het strafbare feit begaan - ander *substantieel* bewijs voorhanden moet zijn.

Naar aanleiding van kamervragen over de gevolgen van de Van Mechelen-zaak heeft de minister van Justitie gemeld dat de nieuwe bewijsvoorschriften ex art. 342 en 344a Sv opnieuw zullen worden gezien (aanhangsel Handelingen TK nrs. 1247 en 1254).

Na de uitspraak van het EHRM zijn de vier klagers onmiddellijk in vrijheid gesteld. Van diverse zijden is er betoogd dat na de vaststelling van een schending van het EVRM eigenlijk revisie mogelijk zou moeten zijn. Op dit moment is dat niet het geval, omdat een uitspraak van het EHRM niet wordt beschouwd als een novum. De minister van Justitie heeft bij de beantwoording van voormelde kamervragen gezegd dat zij overweegt of de herzieningsprocedure kan worden aangepast. Zij ziet wel nadelen aan een dergelijke aanpassing, omdat de herzieningsprocedure is bedoeld voor herstel van feitelijke misslagen. Bij gegrondverklaring zal de strafzaak opnieuw moeten worden behandeld. Daarnaast duurt de procedure te lang.

De enige mogelijkheid die thans bestaat is dat de civiele rechter zich uitlaat over het effect van een uitspraak van het EHRM.

Inmiddels zijn er twee uitspraken geweest in strafzaken waarin de Van Mechelen-zaak doorwerkt. Zo werd in de zaak van de Hummelose kinderarts de verdachte op 3 juni 1997 door het Gerechtshof 's-Hertogenbosch vrijgesproken. In deze zaak

was het belangrijkste bewijs gebaseerd op een anonieme getuigenverklaring. Omdat de anonieme getuige in eerste instantie door de rechter-commissaris in aanwezigheid van het OM was gehoord, zonder dat de verdediging daarvan op de hoogte was, achtte het hof het beginsel van equality of arms geschonden. In het vervolg van de procedure werd de zaak terugverwezen naar de rechter-commissaris om de anonieme getuige volgens de regeling van art. 226a e.v. te horen. De rechter-commissaris besliste dat het OM en de verdediging schriftelijke vragen konden stellen. Blijkens het proces-verbaal van verhoor van de rechter-commissaris heeft deze de anonieme getuige echter zijn eerder afgenomen verklaring voorgehouden en gevraagd of de anonieme getuige daarin volhardde. Het hof acht deze gang van zaken niet in overeenstemming met zijn verwijzingsopdracht en sluit de verklaring daarom uit van het bewijs, nu de getuige heeft aangegeven niet op de zitting, desnoods vermomd, gehoord te willen worden.

Het gerechtshof te Arnhem heeft in een tussenarrest op 10 juni 1997 in een zaak waarin de verdediging alleen in de gelegenheid is gesteld om schriftelijke vragen te stellen aan een anonieme politie-infiltrant, naar aanleiding van de Van Mechelen-zaak, de zaak terugverwezen naar de rechter-commissaris om de infiltrant opnieuw te horen, waarbij aan de verdediging minder beperkingen worden opgelegd. De rechter-commissaris wordt overigens door het hof vrijgelaten op welke wijze hij dit moet bewerkstelligen met volledig behoud van anonimiteit van de betrokken infiltrant. Wel geeft het hof een hint door te stellen dat de rech-

ter-commissaris eerder gebruik dient te maken van de mogelijkheid tot het beletten van vragen ex art. 288 Sv dan van het uitsluiten van de verdediging van het verhoor. Interessant is ook dat het hof vier niveau's aanbrengt in beperkingen die aan de verdediging worden opgelegd bij het horen van anonieme getuigen:

1. Het verhoor van een naar uiterlijk en stem herkenbare getuige ten overstaan van de verdediging.
2. Het verhoor ten overstaan van de verdediging van een getuige wiens uiterlijk verborgen en/of stem vervaormd is.
3. Het verhoor van een getuige buiten het zicht van de verdediging, via een geluidslijn met een al dan niet vervaormde stem.
4. Het verhoor van een getuige buiten de aanwezigheid van de verdediging, op basis van door de verdediging opgegeven schriftelijke vragen, met de mogelijkheid van tweede en volgende vragenrondes.

Het hof stelt dat het onzeker is geworden bij de huidige stand van de Europese jurisprudentie of de vierde variant voldoende tegemoetkomt aan de rechten van de verdediging, zodat het onzeker is in hoeverre art. 226d onverkort kan worden gehandhaafd.

Of de rechter-commissaris bevoegd is tot het beletten van vragen ex art. 288 Sv is een vraag die door de hoge raad nog niet is beantwoord, zie hoge raad 19 november 1996, NJ 1997, 179 met noot van Schalken.

Het vervolgverhaal van de anonieme getuige is nog niet ten einde.